

Na osnovu člana 16. stav 4. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona-Prečišćeni tekst ("Službene novine Zeničko-dobojskog kantona", broj 7/10), Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 37. sjednici, održanoj 18.12.2015. godine, d o n o s i

ZAKLJUČAK

I.

Prihvata se Informacija o maloljetničkom prestupništvu u Zeničko-dobojskom kantonu.

II.

Informacija iz tačke I. ovog zaključka upućuje se u dalju skupštinsku proceduru

III.

Zaključak stupa na snagu danom donošenja.

Broj: 02-_____15.
Datum, 18.12.2015. godine
Zenica

PREMIJER

Miralem Galijašević

DOSTAVLJENO:

1x Ministarstvo za pravosuđe i upravu,
1x Skupština Zeničko-dobojskog kantona,
1x a/a.

**FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
MINISTARSTVO ZA PRAVOSUĐE I UPRAVU**

I N F O R M A C I J A

**O MALOLJETNIČKOM PRESTUPNIŠTVU
U ZENIČKO-DOBOJSKOM KANTONU**

Zenica, decembar 2015. godine

INFORMACIJA

O MALOLJETNIČKOM PRESTUPNIŠTVU U ZENIČKO-DOBOJSKOM KANTONU

DIO I - UVOD

Bosanskohercegovačka javnost pojavu, odnosno problem maloljetničkog prestupništva ubraja među ključne u Bosni i Hercegovini. Svi mi svjedoci smo svakodnevnih pojava ispoljavanja negativnih, asocijalnih, delinkventnih i kriminalnih ponašanja od strane maloljetnih lica u najrazličitijim formama, iako želimo i ističemo da su djeca zalog bolje i perspektivnije budućnosti jedne države. Nesporno je, da je jako teško odrediti kratkoročnu terapiju i otkloniti sve posljedice ovog fenomena. Dosadašnja kriminološka praksa razvijenih zemalja svijeta je pokazala da je najvažnije razraditi mehanizme prepoznavanja početka neprihvatljivog ponašanja djeteta i odlučno reagovati na njih.

Za neprihvatljiva ponašanja mladih u stručnoj i naučnoj literaturi koristi se različita terminologija koja ih opisuje. Koriste se različiti termini maloljetnička delinkvencija, maloljetnički kriminal, maloljetničko prestupništvo, neprilagođeno ponašanje, vaspitna zapuštenost i sl. Konvencija o pravima djeteta, usvojena na Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija 20. novembra 1989.godine, jedan je od rijetkih međunarodnih dokumenata koji je u vrlo kratkom roku bio prihvaćen od tako velikog broja zemalja. Konvencija uspostavlja standarde i univerzalne principe i zahtijeva jedan novi i kvalitetniji odnos prema djeci.

Pod velikim uticajem ove Konvencije zadnjih godina polako ali sigurno preovladava mišljenje da je termin „dijete u sukobu sa zakonom” najprihvatljiviji i politički najkorektniji u smislu smanjenja stigmatizacije i diskriminacije ovih lica.

DIO II - PRAVNA REGULATIVA

Poglavlje I - Relevantni pravni dokumenti

Pitanje postupanja prema maloljetnicima u sukobu sa zakonom u Federaciji Bosne i Hercegovine je regulisano posebnim normama koje čine sastavni dio važećih zakona koji se odnose na postupanje prema odraslim u činiocima krivičnog djela:

1. Krivičnom zakonu FBiH,
2. Zakonu o krivičnom postupku FBiH,
3. Zakonu o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku
4. Zakonu BiH o izvršenju krivičnih sankcija pritvora i drugih mjera,
5. Zakonu o izvršenju krivičnih sankcija F BiH,
6. Uredba o primjeni odgojnih preporuka prema maloljetnicima,
7. Kantonalnim propisima kojim se uređuje oblast izvršenja krivičnih sankcija, te drugim propisima koji se tiču oblasti maloljetničkog prestupništva i pravosuđa.

Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku (novi posebni zakon za maloljetnike), kao lex specialis, koji u skladu sa međunarodnim standardima po prvi put na sveobuhvatan način uređuje oblast maloljetničkog krivičnog pravosuđa donesen je u januaru 2014.godine.

Poglavlje II - Relevantni međunarodni pravni dokumenti

Međunarodni dokumenti koji se odnose na maloljetnike i daju okvir za provedbu domaćeg zakonodavstva su:

1. Konvencija UN o pravima djeteta (1989),
2. Standardna minimalna pravila Ujedinjenih nacija za administraciju pravosudnog sistema za maloljetne prestupnike – Pekinška pravila (1985),
3. Smjernice Ujedinjenih nacija za prevenciju maloljetničke delikvencije – Rijadske smjernice (1990),
4. Pravila Ujedinjenih nacija o zaštiti maloljetnika lišenih slobode – JDL (1990),
5. Smjernice za djelovanje prema djeci u sistemu krivičnog pravosuđa – Bečke smjernice (1997),
6. Standardna minimalna pravila Ujedinjenih nacija za alternativne kaznene mjere – Tokijska pravila (1990),
7. Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima (1948),
8. Sporazum Ujedinjenih nacija o građanskim i političkim pravima (1986),
9. Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (1950),
10. Vijeće Evrope - Preporuka Ministarskog komiteta zemljama članicama o odgovoru društva na maloljetničko prestupništvo broj R(87)20 iz 1987 godine,
11. Evropska zatvorska pravila (European Prison Rules, EPR), REC (2006)2 i
12. Preporuke relevantnih međunarodnih organizacija koje se bave zaštitom maloljetnika.

DIO III - DJECA U SUKOBU SA ZAKONOM I KARAKTERISTIKE POJAVE MALOLJETNIČKOG PRESTUPNIŠTVA

Teško je sa sigurnošću zaključiti kad ovo ponašanje počinje, ali je sigurno da ukoliko se ono na vrijeme ne uoči i ne koriguje sigurno će voditi ka lošem u životu, prestupničkom ponašanju, i kasnijim kriminalnim radnjama u punoljetstvu. Na osnovu brojnih i kontinuiranih istraživanja u svijetu na polju faktora rizika koji dovode do prestupništva mladih, izdvajaju se neka početna neprihvatljiva ponašanja kroz koja dijete sigurno ide ka onom što loše za njega, za njegovu porodicu, prijatelje, za društvo u cjelini.

Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima djeteta kao sveobuhvatan i vodeći međunarodni ugovor zaštite prava djeteta (u čl. 1.) definiše pojam djeteta *kao svaku osobu koja je mlađa od 18 godina, izuzev ako se zakonom konkretne zemlje punoljetstvo ne stiče ranije.*

Konvencija poziva države ugovornice da donesu zakone i propišu zakonske postupke kojima se utvrđuje donja starosna granica ispod koje se pretpostavlja da djeca nemaju sposobnost da krivično odgovaraju (čl. 40 (3) (a) Konvencije o pravima djeteta) i kojima se utvrđuju minimalne godine starosti ispod kojih ne mogu biti lišena slobode (Pekinška pravila - pravilo 4)

Maloljetničko prestupništvo u Bosni i Hercegovini se vidi kao društveno neprihvatljivo ponašanje koje obuhvata preddelinkventno i delinkventno ponašanje mlađih uzrasta od 14 do 18 godina (djeca od 14 do 16 godina u zakonodavstvu su definisana kao mlađi maloljetnici, a od 16 do 18 godina kao stariji maloljetnici), a takođe i mlađih od 14 i starijih od 18 godina. I mlađi punoljetnici, osobe od 18 do 21 godinu, u određenim situacijama podliježu normama krivičnog zakonodavstva za maloljetnike.

Poglavlje I - Karakteristike pojave maloljetničkog prestupništva.

Radi sticanja uvida u sadašnje stanje ove pojave, odnosno njenih osnovnih obilježja, neophodno je sagledati slijedeće elemente:

- A. Ko čini grupu djece koja dolaze u sukob sa zakonom i najčešće počinjena krivična djela
- B. Faktori rizika dolaska u sukob sa zakonom
- C. Kretanje pojave i recidivizam

A. Ko čini grupu djece koja dolaze u sukob sa zakonom i koja su najčešće počinjena krivična djela ?

U grupi krivično odgovorne djece uzrasta od 14 do 18 godina, zakon najčešće krše djeca od 16 i 17 godina. Primjetna je pojava da sve mlađa djeca dolaze u sukob sa zakonom. Ovakvom ponašanju često prethodi, ili ga prati, sve veći broj zanemarivanja, prekidanja i napuštanja redovnog školovanja, naročito srednjeg ali i osnovnog. Dječaci su izrazitija grupa maloljetnih prestupnika, a urbana sredina češće je ambijent gdje je maloljetničko prestupništvo prisutno ili izrazitije prisutno. Najčešće počinjena krivična djela su djela protiv imovine (procijenjenih 90% u strukturi počinjenih krivinih djela), a u znatno manjem broju su djela protiv života i tijela i krivična djela protiv javnog reda i mira.

Maloljetni prestupnik je dijete ili mlada osoba sa kojom se prema važećim pravnim sistemima, shodno učinjenom djelu, može postupati na način koji se razlikuje od načina postupanja sa odraslim osobama za koju se tvrdi da je izvršila, ili za koju je utvrđeno da je izvršila prijestup. Prijestup je svako ponašanje (postupanje ili nečinjenje) koje je kažnjivo po dotičnom pravnom sistemu. (Pekinška pravila).

A 1. Pravni aspekt maloljetnog prestupnika

Sve norme sadržane u navedenim propisima naglašavaju odvojenost maloljetnog od punoljetnog izvršioca krivičnih djela. U slučaju kada se u krivičnom postupku utvrdi da maloljetnik nije navršio 14 godina starosti, krivični postupak se obustavlja (o čemu se obavještava organ starateljstva) – što znači da se krivično zakonodavstvu ne primjenjuje prema djetetu mlađem od 14 godina. U slučaju pokretanja postupka protiv maloljetnika, tužitelj obavještava organ starateljstva.

Maloljetnik stariji od 14 godina, podijeljeni su u dvije grupe:

- mlađi maloljetnik koji je u vrijeme izvršenja krivičnog djela navršio 14, a nije navršio 16 godina života i
- stariji maloljetnik koji je u vrijeme izvršenja krivičnog djela navršio 16, a nije navršio 18 godina života

B. Faktori rizika

Obilježja društva kakvo je i bosanskohercegovačko društvo, a to su siromaštvo, postkonfliktno društvo, društvo u tranziciji, sama po sebi predstavljaju faktore rizika koji mogu dovesti mlade do raznih oblika društveno neprihvatljivog ponašanja, pa i dolaska u sukob sa zakonom. Kao faktore rizika, treba imati u vidu i kvalitet zdravstvene i socijalne zaštite, porast prometa narkotika, te rizike vezane za porodicu (poremećeni odnosi u porodici, nedostatak brige i kontrole od strane roditelja, nasilništvo, alkoholizam), školu (neredovno pohađanje škole i prekid školovanja), vršnjačku grupu (uticaj i pritisak vršnjaka), neposredno okruženje mladih i djece, kao i neka obilježja samih adolescenata (emocionalna i socijalna nezrelost, niska tolerancija na frustraciju, slaba socijalna prilagodljivost, potreba za dokazivanjem uz negativnu identifikaciju itd.).

C. Kretanje pojave i recidivizam

Maloljetničko prestupništvo se smatra jednim od izvora kriminaliteta punoljetnih lica. Osim toga, svjedoci smo da su delikti odraslih postali svakodnevica i za maloljetnike. Nekadašnje podjele na tipične kategorije deliktata različitih uzrasta danas nemaju nikakvog smisla. Posebnu pažnju zasluhuje recidivizam odnosno ponovno činjenje krivičnih djela. Recidivističko kriminogeno ponašanje se formira u dužem vremenskom periodu i vrlo je otporno na pokušaje njegovog mijenjanja. Posebno su uticajne determinante javljanja recidiva u maloljetničkom

prestupništvu, koje su najčešće vezane uz nezaposlenost mladih, slom porodice, eroziju tradicionalnih i moralnih vrijednosti, slabljenje sistema društvene podrške i neprikladno učešće socijalnih službi u razrješavanju socijalnih problema, te nedovoljna sposobnost odbrambenog sistema da odgovori novim izazovima.

DIO IV - PODACI O MALOLJETNIČKOJ DELIKVENCiji

Poglavlje I - Kriminalitet i maloljetni počinioci krivičnih djela i prekršaja period 01.01.2014.- 31.06.2015. godina

1. Broj prijavljenih maloljetnih počinitelja krivičnih djela

Prema podacima Ministarstva unutrašnjih poslova Zeničko-dobojskog kantona, tokom 2014. godine evidentirano je 138 maloljetnih počinilaca krivičnih djela, što je za 32 počinioce ili 18,8% manje nego u prethodnoj godini.

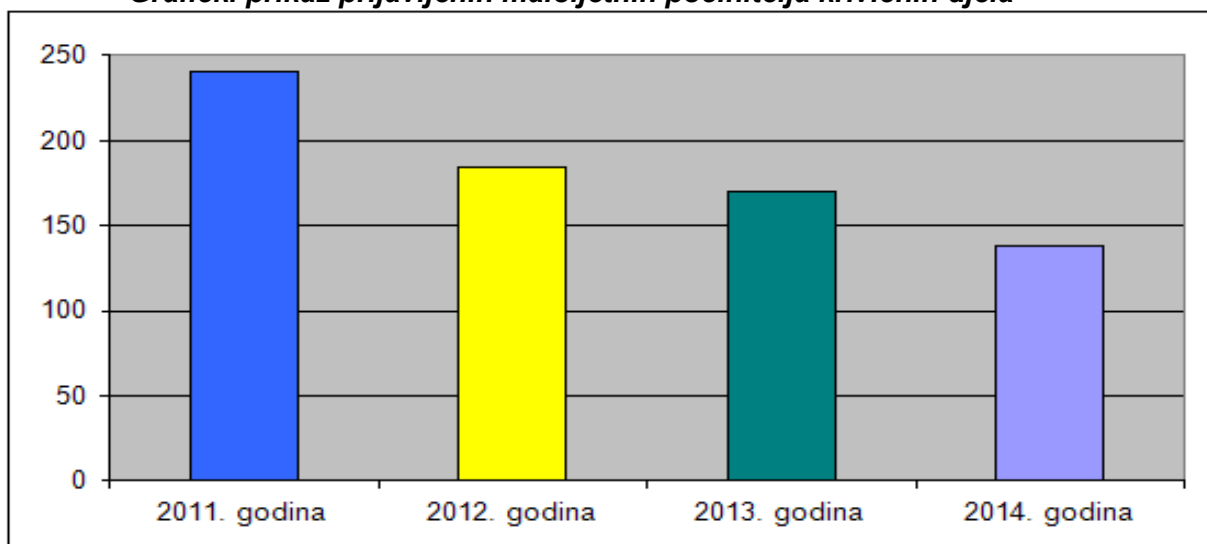
Kada je riječ o periodu januar-juni 2015. godine, prijavljena su 64 maloljetna počinioce krivičnih djela, što je za 7 lica ili 9,9% manje nego u istom periodu 2014. godine.

U tabelama koje slijede, prikazan je pregled broja maloljetnih počinitelja krivičnih djela, počinitelja prekršaja javnog reda i mira, te pregled broja i vrste krivičnih djela, odnosno prekršaja.

1. Pregled: Broj prijavljenih maloljetnih počinitelja krivičnih djela u odnosu na broj krivičnih djela, odnosno broj prijavljenih lica.

Period	Broj krivičnih djela	Broj prijavljenih lica	Broj prijavljenih maloljetnika	Procenat učešća maloljetnika
2011. godina	3.836	2.987	241	8,06%
2012. godina	3.624	2.887	184	6,37%
2013. godina	3.543	2.782	170	6,11%
2014. godina	3.181	2.614	138	5,27%
Januar-juni 2015. godine	1.535	1.270	64	5,03%

Grafički prikaz prijavljenih maloljetnih počinitelja krivičnih djela

2. Pregled: Broj maloljetnih počinitelja prema vrsti krivičnih djela

r/b	KRIVIČNO DJELO	Broj počinitelaca	
		2014.	I-VI 2015.
1.	Teška tjelesna povreda	3	-
2.	Laka tjelesna povreda	2	-
3.	Učestvovanje u tuči	2	1
4.	Ugrožavanje sigurnosti	9	-
5.	Narušavanje nepovredivosti doma	-	2
6.	Silovanje	1	-
7.	Spolni odnošaj sa djetetom	2	1
8.	Nasilje u porodici	3	-
9.	Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga	1	1
10.	Posjedovanje i omogućavanje uživanja opojnih droga	3	4
11.	Krađa	32	18
12.	Teška krađa	56	29
13.	Razbojnička krađa	1	-
14.	Razbojništvo	2	3
15.	Šumska krađa	-	1
16.	Utaja	2	-
17.	Oduzimanje tuđe pokretnine	2	-
18.	Oštećenje tuđe stvari	7	-
19.	Izazivanje opće opasnosti	2	-
20.	Ugrožavanje javnog prometa opasnom radnjom	2	-
21.	Teška krivična djela protiv sigurnosti javnog prometa	2	1
22.	Lažno prijavljivanje	-	1
23.	Nasilničko ponašanje	2	1
24.	Nedozvoljeno držanje oružja ili eksplozivnih materija	1	-
25.	Krivotvorenje isprave	1	1
26.	U K U P N O	138	64

Iz navedenih podataka se vidi da se najveći broj krivičnih djela koja su počinili maloljetnici odnosi na teške krađe (40,57% u 2014. godini, odnosno 45,31% u prvih šest mjeseci 2015. godine).

3. Pregled: Broj maloljetnih počinitelja teških krađa sa uporednim podacima

Period	Broj krivičnih djela teške krađe	Ukupan broj prijavljenih	Broj prijavljenih maloljetnika	Procenat učešća maloljetnika
2011. godina	1.592	894	101	11,29%
2012. godina	1.410	746	66	8,84%
2013. godina	1.338	622	72	11,57%
2014. godina	1.005	551	56	10,16%
Januar-juni 2015. godine	425	221	29	13,12%

4. Pregled: Broj prijavljenih maloljetnika za izvršenje krivičnih djela u Zeničko-dobojskom kantonu u odnosu na druge kantone u FBiH

Kantoni u F BiH	2013. godina		2014. godina	
	Broj prijavljenih	Maloljetnici	Broj prijavljenih	Maloljetnici
Unsko-sanski	2.214	141	2.432	107
Posavski	258	17	215	8
Tuzlanski	4.401	315	4.354	231
Zeničko-dobojski	2.782	170	2.614	138
Bosansko-podrinjski	137	10	127	9
Srednjobosanski	1.878	223	1.416	106
Hercegovačko-neretv.	807	41	843	32
Zapadnohercegovački	313	12	247	26
Kanton Sarajevo	3.124	191	2.966	182
Kanton 10	580	33	412	14
FUP	584	0	496	0
UKUPNO	17.078	1.153	16.122	853

Sa učešćem od 16,17%, Zeničko-dobojski kanton se u 2014. godini nalazio na 3. mjestu u Federaciji BiH po broju prijavljenih maloljetnika za izvršenje krivičnih djela, iza Tuzlanskog i Kantona Sarajevo. Taj procenat je 2013. godine iznosio 14,74%, kada je Zeničko-dobojski kanton bio na 4. mjestu (iza Tuzlanskog, Srednjobosanskog i Kantona Sarajevo).

5. Pregled: Broj maloljetnih počinitelja prekršaja u odnosu na broj prekršaja JRM sa uporednim podacima iz prethodnih godina

Period	Broj prekršaja	Ukupan broj počinitelja	Broj maloljetnih počinitelja	Procenat učešća maloljetnika
2011. godina	3.349	3.820	135	3,53%
2012. godina	3.634	4.209	117	2,77%
2013. godina	3.312	3.774	110	2,91%
2014. godina	2.757	3.329	88	2,64%
Januar-juni 2015. godine	1.293	1.409	61	4,32%

6. Pregled: Broj maloljetnih počinitelja prekršaja prema vrsti prekršaja

r/b	PREKRŠAJI	Broj počinitelaca	
		2014.	I-VI 2015.
1.	Svađa, vika, nepristojno ponašanje	4	-
2.	Tuča	47	34
3.	Naročito drsko ponašanje	12	4
4.	Odbijanje naređenja i omalovažavanje policijskih službenika	9	1
5.	Neovlaštena upotreba oružja	-	6
6.	Ostali prekršaji iz Zakona o JRM	15	10
7.	Prekršaji prema Odluci Općinskog vijeća o JRM	1	6
8.	UKUPNO	88	61

5. Podaci Kantonalnog tužilaštva za posmatrani period (01.01.2015. – 30.06.2015. godina)

Kantonalno tužilaštvo ZDK za period od 01.01.2015.godine do 30.06.2015.godine zaprimilo je 67 predmeta protiv maloljetnih učinilaca krivičnih djela, a 77 prijava protiv mladb. lica. Nakon zaprimljenih prijava pokrenut je pripremni postupak u 10 predmeta protiv 11 lica. Doneseno je 5 naredbi o nepokretanju krivičnog postupka jer se radi o djeci (nisu navršili 14 godina života) prema kojima se ne može primijeniti krivično zakonodavstvo u F BiH. Također, doneseno je 38 naredbi o nepokretanju pripremnog postupka iz razloga cjelishodnosti (oportuniteta) jer nije cjelishodno da se postupak vodi prema malodobnima obzirom na raniji život maloljetnika i njihova lična svojstva, a koji podaci su dostavljeni od nadležnih Centara za socijalni rad na području kojih maloljetnici imaju prebivalište. Radi o maloljetnicima koji nisu ranije registrovani kod Centra za socijalni rad kao lica sklona devijantnom ponašanju. Donesene su 3 naredbe za nepokretanje pripremnog postupka, jer su maloljetnici u međuvremenu postali punoljetni. Nadležni sudovi izrekli su 3 vanzavodske odgojne mjere i 1 zavodsku odgojnu mjeru. U 9 predmeta protiv 12 lica izrečeno im je policijsko upozorenje. Također, donesena je naredba o obustavi pripremnog postupka u 7 predmeta jer nije bila dovoljno dokaza da su maloljetnici učinili krivična djela za koja su prijavljeni ili su u međuvremenu postali punoljetni, a za navedena krivična djela propisana je kazna zatvora do 5 godina.

Kada se navedeni podaci uporede sa podacima iz prethodnih godina može se konstatovati da je smanjen priliv prijava protiv maloljetnih učinilaca krivičnih djela, Naime, za period od 01.01.2013.godine do 30.06.2013.godine primljeno je 87 predmeta odnosno prijava protiv 119 lica, a u periodu od 01.01.2014.godine do 30.06.2014.godine primljeno je 74 predmeta protiv 95 maloljetnih učinilaca krivičnih djela što jasno ukazuje da je broj prijava odnosno mladb. učinilaca krivičnih djela u stalnom opadanju.

6. Podaci o predmetima (krivični referat) za krivična djela koja su počinili maloljetnici Pregled po sudovima za period 01.01.2014–31.12.2014. i 01.01.2015-30-06.2015. godina

KRIVIČNI REFERAT

Podaci o predmetima					
		2014.godina		I-VI 2015.	
	Institucija	Primljeno	riješeno	Primljeno	riješeno
1	Općinski sud u Zenici	41	43	5	18
2	Općinski sud u Tešnju	6	6	3	1
3	Opć. sud u Zavidovićima	18	18	-	-

4	Općinski sud u Kaknju	12	11	1	1
5	Općinski sud u Visokom	14	10		
6	Općinski sud u Žepču	-	2	-	-
	UKUPNO:	91	72	9	20

POGLAVLJE II - Krivične sankcije prema maloljetnicima

Maloljetnom učinitelju krivičnog djela mogu se izreći odgojne mjere i određene sigurnosne mjere, a samo starijem maloljetniku se izuzetno može izreći, kazna maloljetničkog zatvora.

Maloljetniku koji je u vrijeme učinjenja krivičnog djela navršio četrnaest, a nije navršio šesnaest godina života (mlađi maloljetnik), mogu se izreći samo odgojne mjere.

Maloljetniku koji je u vrijeme učinjenja krivičnog djela navršio šesnaest, a nije navršio osamnaest godina života (stariji maloljetnik), odgojne mjere se mogu izreći pod uvjetima propisanim zakonom, a izuzetno mu se može izreći kazna maloljetničkog zatvora.

Vrste odgojnih mjera su :

- disciplinske mjere upućivanja u disciplinski centar za maloljetnike; mjere pojačanog nadzora: od roditelja, usvojitelja ili staratelja; u drugoj obitelji; ili od nadležnog tijela socijalne zaštite, a izriču se maloljetnom učinitelju krivičnog djela kojem treba izreći trajnije mjere odgoja, preodgoja ili liječenja uz odgovarajući nadzor, a nije potrebno njegovo potpuno odvajanje iz dotadašnje sredine;
- zavodske mjere: upućivanje u odgojnu ustanovu, u odgojno-popravni dom ili u drugu ustanovu za osposobljavanje, a izriču se maloljetnom učinitelju krivičnog djela kojem treba izreći trajnije mjere odgoja, preodgoja ili liječenja uz njegovo potpuno odvajanje iz dotadašnje sredine. Zavodske mjere ne mogu trajati duže od pet godina.
- Mjere pojačanog nadzora izriču se maloljetnom učinitelju krivičnog djela kojem treba izreći trajnije mjere odgoja, preodgoja ili liječenja uz odgovarajući nadzor, a nije potrebno njegovo potpuno odvajanje iz dotadašnje sredine.

Pri izboru odgojne mjere sud uzima u obzir godine života maloljetnika, stepen njegovog duševnog razvoja, psihička svojstva, sklonosti, pobude iz kojih je djelo učinio, dotadašnji odgoj, sredinu i prilike u kojima je živio, težinu krivičnog djela, te je li mu ranije bila izrečena odgojna mjera ili kazna i sve druge okolnosti koje mogu biti od uticaja na izricanje odgojne mjere. Evidenciju o izrečenim odgojnim mjerama vode organi nadležni za socijalnu zaštitu.

Maloljetniku koji je u vrijeme učinjenja krivičnog djela navršio šesnaest, a nije navršio osamnaest godina života (stariji maloljetnik), odgojne mjere se mogu izreći pod uvjetima propisanim zakonom, a izuzetno mu se može izreći kazna maloljetničkog zatvora. Kaznu maloljetničkog zatvora, može izreći ako je učinio krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora teža od pet godina, a zbog teških posljedica djela i visokog stepena krivične odgovornosti ne bi bilo opravdano izreći odgojnu mjeru. Ova kazna ne može biti kraća od jedne, niti duža od deset godina zatvora.

Svrha odgojnih mjera i kazne maloljetničkog zatvora je da se pružanjem zaštite i pomoći maloljetnim učiniteljima krivičnih djela, nadzorom nad njima, njihovim stručnim osposobljavanjem i razvijanjem njihove osobne odgovornosti osigura njihov odgoj, preodgoj i pravilan razvoj.

Svrha kazne maloljetničkog zatvora je poseban uticaj na maloljetnog učinitelja da ubuduće ne učini krivična djela, ali i na druge maloljetnike da ne učine krivična djela.

Osim odgojnih mjera i kazne maloljetničkog zatvora krivično zakonodavstvo propisuje i odgojne preporuke. Odgojne preporuke se maloljetnicima mogu izreći ako su počinili krivična djela za koja se mogu izreći novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine. One imaju za cilj da se da prednost vanskudskim mogućnostima odgoja i preodgoja prema maloljetnim počiniocima djela u odnosu na izricanje sudske sankcije. Primjena odgojnih preporuka predstavlja alternativu krivičnom gonjenju i krivičnom postupku, a istu može primijeniti nadležni tužilac ili nadležni sud.

Da bi se ista primjenila uslov je priznanje krivičnog djela i spremnost maloljetnika na pomirenje sa oštećenim. Svrha odgojnih preporuka je da se ne pokreće krivični postupak i da se primjenom odgojne preporuke utiče na maloljetnika da ubuduće ne učini krivično djelo. Odgojne preporuke se primjenjuju kad postoji kod maloljetnika spremnost na saradnju, a primjena istih u Federaciji Bosne i Hercegovine regulisana je Uredbom o primjeni odgojnih preporuka prema maloljetnicima („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, broj: 6/09).

Odgojne preporuke su lično izvinjenje oštećenom, naknada štete oštećenom, redovno pohađanje škole, te posjećivanje odgojnih, obrazovnih, psiholoških i drugih savjetovašta i primjenjuje ih nadležni tužilac, dok odgojne preporuke: rad u korist humanitarne organizacije ili lokalne zajednice, prihvatanje odgovarajućeg zaposlenja, smještaj u drugu porodicu, dom ili ustanovu, liječenje u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi, primjenjuje nadležni sud.

Primjena odgojnih preporuka se zasniva na principima dobrovoljnosti, nepristrasnosti, neposrednosti, srazmjernosti i poštivanju građanskih i ljudskih prava, sve u najboljem interesu maloljetnika. Pri izboru određene odgojne preporuke uzima se u obzir interes maloljetnika i oštećenog i mora se voditi računa da se pri tome ne dovede u pitanje maloljetnikovo redovno školovanje ili njegov rad.

Odgojne preporuke izriču sudija za maloljetnike ili tužilac i to prije donošenja odluke o pokretanju krivičnog postupka. Ako se izrekne odgojna preporuka to znači da se krivični postupak neće pokrenuti.

Evidenciju o izrečenim odgojnim preporukama, u okviru svoje nadležnosti, vode nadležna kantonalna tužilaštva i općinski sudovi, a podaci o odgojnim preporukama mogu se dati samo nadležnim organima starateljstva koji je ujedno u skladu sa navedenom Uredbom organ za provedbu postupka posredovanja, praćenja i izvještavanja o uspješnosti primjene odgojne preporuke

1. Pregled izrečenih sankcija maloljetnicima

U tabelama koje slijede mogu se vidjeti podaci o izrečenim odgojnim preporukama i odgojnim mjerama prema maloljetnicima i vrsti istih koje su izrečene u posmatranom periodu.

1.Podaci o izrečenim odgojnim preporukama

	Institucija	Lično izvinjenje oštećenom		Naknada štete oštećenom		Redovno pohađanje škole		Rad u korist humanitarne organizacije ili lokalne zajednice	
		2014	I-VI 2015	2014	I-VI 2015	2014	I-VI 2015	2014	I-VI 2015
1	Općinski sud u Zenici	-	-	-	-	1	-	-	1
2	Općinski sud u Tešnju	-	-	-	-	-	-	-	-
3	Opć. sud u Zavidovićima	-	-	-	-	-	-	-	-
4	Općinski sud u Kaknju	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Općinski sud u Visokom	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Općinski sud u Žepču	-	-	-	-	-	-	-	-
	UKUPNO:	-	-	-	-	1	-	-	1

	Institucija	Prihvatanje odgovarajućeg zaposlenja		Smještaj u drugu porodicu		Liječenje u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi		Posjećivanje odgojnih, obraz. psih. i drugih savjetovališta	
		2014	I-VI 2015	2014	2 I-VI 2015	2014	I-VI 2015	2014	I-VI 2015
1	Općinski sud u Zenici	-	-	-	-	-	-	-	-
2	Općinski sud u Tešnju	-	-	-	-	-	-	-	-
3	Opć. sud u Zavidovićima	-	-	-	-	-	-	-	-
4	Općinski sud u Kaknju	-	-	-	-	-	-	1	-
5	Općinski sud u Visokom	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Općinski sud u Žepču	-	-	-	-	-	-	-	-
	UKUPNO:	-	-	-	-	-	-	1	-

2.Podaci o izrečenim odgojnim mjerama -

	Institucija	Disciplinske mjere		Mjere pojačanog nadzora					
		Upućivanje u disciplinski centar za maloljetnike		Pojačan nadzor roditelja ili staratelja		Pojačan nadzor u drugoj porodici		Pojačan nadzor nadležnog organa socijalnog staranja	
		2014	I-VI 2015	2014	I-VI 2015	2014	I-VI 2015	2014	I-VI 2015
1	Općinski sud u Zenici	-		7		-			

2	Općinski sud u Tešnju	-	-	-	-	-	-	-	-
3	Opć. sud u Zavidovićima	-	-	2	-	-	-	2	-
4	Općinski sud u Kaknju	-	-	6	1	-	-	2	-
5	Općinski sud u Visokom	-	-	7 predmeta (9 maloljetnih lica)	2 predmeta (2 maloljetna lica)				
6	Općinski sud u Žepču	-	-	1	-	-	-	1	-
	UKUPNO:	-	-	25	3	-	-	5	-

		Zavodske mjere							
		Upućivanje u odgojnu ustanovu		Upućivanje u odgojno popravni dom		Upućivanje u maloljetnički zatvor		Upućivanje u drugu ustanovu za osposobljavanje	
Institucija		2014	I-VI 2015	2014	I-VI 2015	2014	I-VI 2015	2014	I-VI 2015
1	Općinski sud u Zenici	-	-	-	-	1	-	-	-
2	Općinski sud u Tešnju	-	-	-	-	-	-	-	-
3	Opć. sud u Zavidovićima	-	--	-	-	-	-	-	-
4	Općinski sud u Kaknju	-	-	-	1	-	-	-	-
5	Općinski sud u Visokom	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Općinski sud u Žepču	-	-	-	-	--	-	-	-
	UKUPNO:	-	-	-	-	-	-	-	-

Općinski sud u Zenici : Jedan maloljetnik je u toku 2014. godine osuđen na kaznu maloljetničkog zatvora u trajanju od 9 godina. U ostalim riješenim predmetima nisu izrečene sankcije/mjere već su riješeni obustavom ili na drugi način.

U periodu od 01.01.2015. do 30.06.2015. godine u ostalim riješenim predmetima nisu izrečene sankcije/mjere već su riješeni obustavom ili na drugi način, niti je izricana kazna maloljetničkog zatvora.

Općinski sud u Kaknju U posmatranom periodu sud nije odredio ni jedan pritvor za maloljetnika, niti izrekao kaznu maloljetničkog zatvora, dok je za 1 krivičnom predmet obustavljen, a dva predmeta su spojena i donesena jedna odluka.

Podaci o predmetima (prekršajni referat) za krivična djela koja su počinili maloljetnici
Pregled po sudovima za period 2014 i I - VI 2015. godine

PREKRŠAJNI REFERAT

Podaci o predmetima					
		2014.godina		I-VI 2015.godina	
	Institucija	Primljeno	Riješeno	Primljeno	Riješeno
1	Općinski sud u Zenici	65	56	40	33
2	Općinski sud u Tešnju	3	2	4	2
3	Opć. sud u Zavidovićima	3	3	-	-
4	Općinski sud u Kaknju	6	6	5	1
5	Općinski sud u Visokom				
6	Općinski sud u Žepču	2	2	-	-
	UKUPNO:	79	69	49	36

Podaci o izrečenim mjerama- maloljetnici 14-18 godina – Odgojna mjera

		ukor		Nalaganje ličnog izvinjenja oštećenom		Nalaganje redovnog pohađanja škole		Rad za opće dobro na slobodi	
	Institucija	2014	I-VI 2015	2014	I-VI 2015	2014	I-VI 2015	2014	I-VI 2015
1	Općinski sud u Zenici	14	10	11	4	3	2	-	-
2	Općinski sud u Tešnju	-	1	-	-	-	-	-	-
3	Opć. sud u Zavidovićima	2	-	-	1	-	-	-	-
4	Općinski sud u Kaknju	5 (13 maloljetnika)	-	1	-	-	-	-	-
5	Općinski sud u Visokom	-	-	-	2 predmeta (2 maloljetna lica)	-	-	-	-
6	Općinski sud u Žepču	-	-	-	-	-	-	-	-
	UKUPNO:	29	11	12	7	3	2	-	-

		Nalaganje prihvatanja odgovarajućeg zaposlenja		Nalaganje malolj.da posjećuje odg. obraz. i druge vrste svjetovanja		Nalaganje maloljetniku da se suzdržava od upotrebe alkoholnih pića i opojnih droga, zabrana druženja sa osobama koje imaju loš uticaj na maloljetnika, te policijska kontrola kretanja poslije odr.vremena	
	Institucija	2014	I-VI 2015.	2014	I-VI 2015	2014	I-VI/2015
1	Općinski sud u Zenici	-	-	8	1	14	11
2	Općinski sud u Tešnju						
3	Opć. sud u Zavidovićima	-	-	-	-	-	-
4	Općinski sud u Kaknju	-	-	-	-	-	-
5	Općinski sud u Visokom	-	-	-	-	-	-
6	Općinski sud u Žepču	-	-	-	-	-	-
	UKUPNO:	-	-	8	1	14	11

2.Podaci o izrečenim mjerama- maloljetnici 16-18 godina – Sankcija

		Novčana kazna		Uvjetna osuda		ukor		Zaštitne mjere	
	Institucija	2014	I-VI 2015	2014	I-VI 2015	2014	I-VI 2015	2014	I-VI 2015
1	Općinski sud u Zenici	2	1	13	3	14	13	4	3
2	Općinski sud u Tešnju	-		-	-	-	-	-	1
3	Opć. sud u Zavidovićima	1	-	-	1	-	-	-	-
4	Općinski sud u Kaknju	-	-	-	1	-	-	-	-
5	Općinski sud u Visokom	1	3	-	-	-	-	-	-
6	Općinski sud u Žepču	-	-	-	-	-	-	-	-
	UKUPNO:	4	3	-	2	-	-	-	-

Općinski sud u Zenici : U toku 2014. godine 24 prekršajna postupka su obustavljena, a u periodu 01.-06..2015. godine 10 prekršajnih postupka je obustavljeno.

Prema podacima kojima raspolažu sudovi sa područja Zeničko-dobojskog kantona u posmatranom periodu pritvor je određen za ukupno 6 maloljetnih lica.

2. Pregled podataka o maloljetničkim pritvorima

	Institucija	2014	I – VI 2015
1	Općinski sud u Zenici	1	-
2	Općinski sud u Tešnju	-	1
3	Opć. sud u Zavidovićima	-	--
4	Općinski sud u Kaknju	-	-
5	Općinski sud u Visokom	-	-
6	Općinski sud u Žepču	-	-
	UKUPNO:	1	1

Starijem maloljetniku koji počini prekršaj mogu se izreći odgojne mjere kao i bilo koja sankcija koja se može izreći i punoljetnom licu (novčana kazna, uvjetna osuda, ukor i zaštitna mjera), kao i mjere oduzimanja imovinske koristi i obavezna naknada štete.

Zaštitne mjere su:

- oduzimanje predmeta,
- zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti,
- potpuna ili djelimična zabrana upravljanja motornim vozilom i
- bolničko liječenje od zavisnosti.

Za vođenje prekršajnog postupka prema maloljetnicima, primjenjuju odgovarajuće odredbe Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine.

Izvršenje odgojnih mjera ima za cilj da pruži zaštitu, pomoć i nadzor maloljetnim počiniocima krivičnih djela i u najvećoj mjeri obezbijede njihovo odgajanje, popravljajanje i pravilan razvoj kao i da ih spriječe u vršenju krivičnih djela.

Zavodska mjera –upućivanje u odgojnu ustanovu, usmjerena je na zaštitu, pomoć i nadzor nad maloljetnim počiniocem krivičnog djela. Po prijemu u zavodsku ustanovu maloljetnik se upućuje u odgovarajuću odgojnu grupu, zavisno od uzrasta, završenog razreda škole, psihotjelesnih svojstava i stepena njegova odgojne zapuštenosti. Međutim, izrečene zavodske mjere upućivanja u odgojno-popravni dom ne mogu se izvršiti. Naime, u Federaciji Bosne i Hercegovine još uvijek ne postoji odgojno-popravni dom u kojima bi se izvršavala izrečena zavodska mjera.

Nepostojanje adekvatnih ustanova za izvršavanje zavodskih mjera ima za posljedicu nemogućnost pružanja pomoći maloljetnoj osobi, ali isto tako zbog nepostojanja zakonom predviđenih instrumenata, ne može biti i nema adekvatnog preventivnog djelovanja, niti primjene adekvatnog tretmana u resocijalizaciji djece i maloljetnih delinkvenata.

Konačno Zakon o izvršenju sankcija i kazni u Zeničko-dobojskom kantonu predviđa da se disciplinske mjere među koje spada i upućivanje u disciplinski centar za maloljetnike na određen broj sati u dane praznika, a najduže četiri praznika i na određen broj sati u toku dana izvršavaju u centrima za socijalni rad na području prebivališta maloljetnog počinioca krivičnog djela, a da se sa nekim od disciplinskih centara za maloljetnike osnovanim na području FBiH zaključi ugovor kako bi se maloljetne osobe upućene u disciplinski centar za maloljetnike na neprekidan boravak, a najviše 20 dana uputile u takav centar.

DIO V - Sociološki aspekt maloljetničkog prestupništva

Maloljetničko prestupništvo je kao socijalno patološka pojava prisutno u svim društvima. Ima karakter društvene pojave zbog toga što je to posredan i neposredan odnos prema ljudima, društvenim dobrima i drugim vrijednostima. Obuhvata širok dijapazon ponašanja koja utiču na razvoj ličnosti, porodice, kao i uže i šire društvene zajednice. U širem smislu označava ukupnost protivpravnih ponašanja koja nemaju karakter krivičnog djela, a to su najčešće prekršaji i prestupi, dok u užem smislu označava protivpravna ponašanja djece i maloljetnika kažnjiva po krivičnim propisima.

Maloljetničko prestupništvo je predmet proučavanja i poduzimanja mjera i aktivnosti od strane više profesija, a prije svega prava, kriminologije, socijalnog rada, socijologije, pedagogije i psihologije. Ovakav multidisciplinirani pristup je neophodan kako bi se poduzimale adekvatne mjere u rješavanju i prevenciji maloljetničke delikvencije.

Ustanove socijalne zaštite, odnosno centri za socijalni rad imaju značajnu ulogu u prevenciji i poduzimanju mjera i aktivnosti na prevenciji maloljetničkog prijestupništva. U radu sa djecom koja su sklona protivpravnom ponašanju koja nemaju karakter krivičnog djela koriste termin odgojna zanemarenost, dok za djecu i maloljetnike koji su skloni protivpravnom ponašanju koje je kažnjiva po krivičnim propisima koristi termin odgojna zapuštenost. Navedeni terminima su šire definisane u Zakonu o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 13/07, 13/11 i 03/15) kao korisnici prava iz socijalne zaštite.

U ovim ustanovama u radu sa maloljetnim prestupnicima zastupljen je multidisciplinirani pristup kroz rad stručnog tima kojeg čine, socijalni radnik, psiholog, pedagog i po potrebi drugi stručni profili, shodno mogućnostima ustanove. Pored toga u prevenciji maloljetničkog prestupništva razvija se saradnja sa svim akterima u lokalnoj i široj društvenoj zajednici i osigurava podrška i pomoć djeci i njihovim roditeljima u rješavanju konfliktnih situacija.

Prema podacima centara za socijalni rad i nadležnih općinskih službi za oblast socijalne zaštite u narednoj tabeli su dati pokazatelji o starosnoj strukturi i broju evidentirane djece koja su odgojno zanemarena, odgojno zapuštena i djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama za period 2014.godine i prvo polugodište 2015. godine.

Red br.	Godina	Starosna struktura	Odgojno zanemarena djeca		Odgojno zapuštena djeca		Ukupno 4+5		Djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama							
									Zbog nesređenih odnosa		Materijalnih i drugih razloga za njegov razvoj		Ukupno 7+8		Sveukupno 6+9	
1	2	3	4		5		6		7		8		9		10	
1	2014. godine	Uzrast	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
		0-3		1	1		1	1	37	40	50	42	87	82	88	83
		4-7	3	4	3	4	6	8	59	62	82	52	141	114	147	122
		8-14	28	14	40	14	68	28	79	81	124	81	203	162	271	190
		15-18	23	21	109	18	125	39	66	69	97	56	163	125	288	164
	UKUPNO		63	40	153	36	200	76	241	252	353	231	594	483	794	559

Red br.	Godina	Starosna struktura	Odgojno zanemarena djeca		Odgojno zapuštena djeca		Ukupno 4+5		Djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama							
									Zbog nesređenih odnosa		Materijalnih i drugih razloga za njegov razvoj		Ukupno 7+8		Sveukupno 6+9	
1	2	3	4		5		6		7		8		9		10	
1	Prvo polugodište 2015. godine	Uzrast	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
		0-3							15	16	20	21	35	37	35	37
		4-7	1	2	1	2	2	4	20	24	27	26	47	50	49	54
		8-14	12	7	10	10	22	17	36	26	31	34	67	60	89	77
		15-18	17	11	58	12	75	23	33	34	34	32	67	66	142	89
	UKUPNO		30	20	69	24	119	44	104	100	112	113	216	213	315	257

Red br.	Godina	Starosna struktura	Odgojno zanemarena djeca		Odgojno zapuštena djeca		Ukupno 4+5		Djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama							
									Zbog nesređenih odnosa		Materijalnih i drugih razloga za njegov razvoj		Ukupno 7+8		Sveukupno 6+9	
4	01-06.2013. godine	0-3	0	4	0	2	0	6	10	9	43	47	53	56	53	62
		4-7	6	4	1	4	7	8	13	18	105	82	118	100	125	108
		8-14	24	12	14	5	38	17	65	47	241	315	306	362	344	379
		15-18	29	15	94	8	123	23	37	44	218	209	255	253	378	276
	UKUPNO		59	35	109	19	168	54	125	118	607	653	732	771	900	825

Imajući u vidu navedene pokazatelje evidentno je kontinuirano smanjenje broja djece koja su odgojno zanemarena, djece koja su odgojno zapuštena i djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama. Podaci u prvih šest mjeseci 2013 godine sa podacima za isti period tekuće godine to nedvojbeno potvrđuju. Podaci o broju djece čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama pokazuju da su dominantniji uzroci materijalne i druge prirode, ali da je ova pojava uzrokovana u većoj mjeri zbog nesređenih porodičnih odnosa. S obzirom na uzrast ove djece evidentan je veliki broj djece koja su uzrasta do 14 godina, gdje bi najveći uticaj trebali imati porodica i škola.

Stoga se nameće zaključak da bi se svi akteri u borbi i spriječavanju maloljetničkog prestupništva, trebali više bazirati na prevenciji u radu sa porodicama i školama.

	Općina	Vaspitne mjere prema odgojno zanemarenoj i zapuštenoj djeci										
		Sudska odluka	Pojačan nadzor				Upućivanje u ustanovu					Ostale mjere
			Od strane roditelja	Od strane staratelja	Od druge porodice	Od organa starateljstva	Odgojnu ustanovu	Vaspitno-popravni dom	Ustanova za osposobljavanje	Disciplinski centar za maloljetnike	Maloljetnički zatvor	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	BREZA	2	4	5		4						
2	DOBOJ –JUG	1	2									
3	KAKANJ		14			6	1					
4	MAGLAJ	6										
5	OLOVO	2										
6	TEŠANJ	2	4	2		1	2					54
7	VISOKO		2	2		2						1
8	ZAVIDOVIĆI	1	2			2						
9	ZENICA	83	17	36			1				2	26
10	ŽEPČE											
11	VAREŠ	2	1			1						
12	USORA											
UK UP NO		99	46	45		16	4				2	81

Nadalje, ustanove socijalne zaštite i centri za socijalni rad provode aktivnosti na suzbijanju socio-patoloških pojava te animiranju partnera u lokalnoj zajednici za poduzimanje konkretnih mjera. Zatim u svom radu pružaju stručne usluge pojedincima, porodicama i različitim ustanovama vezano za socio-patološke pojave, kao što su: prosjačenje, skitnja, alkoholizam, porodični problemi i drugo, a nastale kao posljedica društveno-negativnog ponašanja pojedinaca. Djelovanje na suzbijanju prosjačenja, kao dominantnu društveno-negativnu pojavu u našoj zajednici, u posljednjih nekoliko godina utemeljeno je na praćenju ove pojave i istraživanju modela za njeno rješavanje.

DIO VI - ZAKLJUČCI

1. U Bosni i Hercegovini pa time i u Zeničko-dobojskom kantonu problematika „djece u sukobu sa zakonom“, odnosno maloljetničkog prestupništva je evidentna;
2. Ovaj problem se može povezati sa siromaštvom u društvu i ostalim uzrocima koji logično proizilaze iz takvog društva;
3. Podaci i statistika policije i pravosudnih institucija pokazuju na lagano smanjivanje broja maloljetnika u ukupnom kriminalitetu, tako da
4. s ciljem stvaranja uslova za:
 - odgovorniji pristup ovom problemu svih nivoa vlasti, kantonalne, općinske ali i drugih bitnih aktera u razvoju i odgoju djeteta,
 - kvalitetnijeg partnerstva na svim nivoima djelovanja
 - blagovremene, brze i dosljedne reakcije na djela koja počinje maloljetnici,
 - proširenja odgovornosti za prestupničko ponašanje maloljetnika i na roditelje,
 - interdisciplinarnog istraživanja, praćenja i djelovanja svih faktora rizika i razvoja zaštitnih faktora,

smatramo da bi kao programski zadatak Vlade Zeničko-dobojskog kantona, trebalo pristupiti aktivnostima na izradi strateškog dokumenta u oblasti maloljetničkog prestupništva u čiju izradu bi bili uključeni resorna ministarstva i stručnjaci iz obrazovne, zdravstvene, socijalne, pravosudne, policijske i drugih relevantnih struktura, ali i relevantna udruženja i ostale grupacije iz nevladinog sektora.

MINISTAR
Mirnes Bašić